

Deltaprogramma | IJsselmeergebied

Plan van aanpak, fase 2 en verder

Inhoudsopgave

Voorwoord 3

Samenvatting 4

1. *Inleiding* 6

2. *Het Deltaprogramma* 8

2.1 *Resultaten fase 1* 8

2.2 *Beoogde resultaten fase 2* 9

2.3 *Activiteiten fase 2* 9

3. *Strategieontwikkeling IJsselmeergebied* 11

3.1 *Resultaten fase 1* 11

3.2 *Beoogde resultaten fase 2* 14

3.3 *Activiteiten fase 2* 14

4. *Bestuurlijk en maatschappelijk proces* 16

4.1 *Resultaten fase 1* 16

4.2 *Beoogde resultaten fase 2* 17

4.3 *Activiteiten fase 2c* 18

Bijlagen 19

Voorwoord

We zijn op koers! De eerste fase van het Deltaprogramma IJsselmeergebied hebben we met een goed product afgesloten: een eerste set strategieën voor de wateropgaven in 2100. Ze laten zien wat mogelijke oplossingen voor het IJsselmeergebied kunnen betekenen.

De werkzaamheden van het Deltaprogramma IJsselmeergebied kunnen binnen de regio's op brede steun rekenen. De noodzaak om te anticiperen op klimaatveranderingen en de mogelijke consequenties daarvan zijn geaccepteerd. De samenwerking tussen Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen, de inbreng van maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven en het werken met regionale en centrale werkateliers vallen goed. Deze koers houden we daarom vast in de tweede fase. We beperken ons niet tot de formele vragen van het nationale Deltaprogramma, maar leveren ook een actieve bijdrage aan de ontwikkelingen binnen het nationale programma. Nauwe contacten met andere deelprogramma's en met de staf Deltacommissaris zijn daarvoor belangrijk.

In de tweede fase ontwikkelt het nationale Deltaprogramma mogelijke strategieën. Voor een groot deel heeft het Deltaprogramma IJsselmeergebied dit al in de eerste fase gedaan; in de tweede fase vervolmaken we de set. Daarbij borduren we voort op de inzichten die de eerste fase heeft opgeleverd. Zo hebben we geconcludeerd dat het systeem weinig flexibel is en dat verandering van het waterpeil in het IJsselmeer bijna direct gevolgen heeft voor de functies in het gebied. Samenwerking met alle betrokken partijen blijft van belang, zodat ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid inbreng kan leveren aan het Deltaprogramma. Alleen zo kunnen we opstomen naar 2014 en een breed gedragen advies voor een peilbeheerstrategie in het IJsselmeergebied voor de langere termijn opleveren.

Bert Boerman en Henk Tiesinga
Duo-voorzitters van de Bestuurlijke Kerngroep IJsselmeergebied

Samenvatting

Deltaprogramma

Het Deltaprogramma IJsselmeergebied is een van de negen deelprogramma's van het nationale Deltaprogramma. De deelprogramma's ontwikkelen strategieën om de nationale opgaven op het gebied van waterveiligheid en zoetwater aan te pakken. De gebiedsgerichte deelprogramma's, zoals het Deltaprogramma IJsselmeergebied, leggen de verbinding met regionale opgaven en gewenste ruimtelijke ontwikkelingen. Achtereenvolgens komen mogelijke strategieën (fase 2), kansrijke strategieën (fase 3) en adviezen over de voorkeursstrategie (fase 4) tot stand. In 2014 leidt dat op landelijk niveau tot vijf samenhangende Deltabeslissingen over veiligheid en watervoorziening. Op dit moment werken de samenwerkingspartners het plan van aanpak verder uit in een zogenaamd werkplan. In dit werkplan komt een gedetailleerd overzicht te staan van de producten die iedere partner realiseert, met daarbij de planning en het moment waarop van andere samenwerkingspartners een bijdrage verwacht wordt."

Voor u ligt het plan van aanpak voor fase 2 van het Deltaprogramma IJsselmeergebied. Het plan geeft de beoogde resultaten, de activiteiten en het proces in fase 2 weer. Het plan van aanpak is een product van de samenwerkingspartners in het deelprogramma (gemeenten, waterschappen, provincies en Rijk).

Deltaprogramma IJsselmeergebied

De samenwerkingspartners in het Deltaprogramma IJsselmeergebied willen in 2014 een breed gedragen advies geven, dat doorwerkt in de Deltabeslissingen van het Rijk en besluiten van de regio. Zij willen dit doen met inbreng van de maatschappelijke organisaties. Het advies bevat in ieder geval een voorkeursstrategie voor het toekomstig peilbeheer in het IJsselmeer tot 2100 en een bijbehorend uitvoeringsprogramma op hoofdlijnen. Het doel voor fase 2 is om tot een brede set mogelijke strategieën te komen, waarin water en ruimte integraal samenkomen. Strategieën bestaan uit doelen, maatregelen en de mogelijke wegen daar naartoe (ontwikkelpaden).

Resultaat fase 1

In fase 1 hebben de samenwerkingspartners vier strategieën voor het toekomstig peilbeheer ontwikkeld. Deze strategieën geven de hoekpunten van het speelveld voor de aanpak van de toekomstige wateropgave weer. Onderzoek van de waterbeheerders en gebiedsverkenningen hebben in fase 1 inzicht gegeven in de effecten van andere vormen van peilbeheer, zoals een hoger peil in winter en voorjaar en een lager peil in de zomer.

De conclusie van fase 1 is dat de aanleg van de Afsluitdijk grotere veiligheid en een zoetwatervoorraad heeft gebracht. Het gereguleerde peil heeft bovendien de weg vrijgemaakt voor nieuwe functies in het IJsselmeergebied. Nu we voor nieuwe opgaven staan, ervaren we ook een keerzijde van deze situatie: het systeem is niet flexibel. Kleine veranderingen in het waterpeil kunnen al grote gevolgen hebben voor veiligheid, regionaal waterbeheer, gebruiksfuncties en natuur. De samenwerkingspartners beseffen echter dat veranderingen in het peilbeheer ook weer kansen zullen bieden voor nieuwe regionale ontwikkelingen.

De resultaten van fase 1 zijn ingebracht in het Deltaprogramma 2012. De conclusie van het Deltaprogramma 2012 is dat aanpassingen in het waterpeil voor zoetwater en veiligheid pas over enkele tientallen jaren aan de orde zijn, afhankelijk van de snelheid van klimaatverandering. Op korte termijn is vooral behoefte aan meer flexibiliteit in het watersysteem, om de beschikbare watervoorraad te kunnen vergroten zonder opties voor de toekomst uit te sluiten.

Activiteiten in fase 2

In fase 2 staan de volgende activiteiten centraal: de set mogelijke strategieën voor het IJsselmeergebied verbreden, samenwerken met andere deelprogramma's intensiveren en het bestuurlijk en maatschappelijk proces verder vormgeven om te komen tot een breed gedragen advies in 2014.

Landelijk Deltaprogramma

In fase 2 staat samenwerking met andere deelprogramma's prominent op de agenda. We ontwikkelen samenhangende strategieën met de deelprogramma's Zoetwater, Rivieren en Rijnmond-Drechtsteden. Dat kan leiden tot aanpassing van de strategieën uit fase 1. Ook het voorstel voor nieuwe veiligheidsnormen van het deelprogramma Veiligheid verwerken we in de strategieën. Het Deltaprogramma IJsselmeergebied draagt bovendien actief bij aan de ontwikkeling van landelijke kaders en instrumenten, zoals een systematiek voor het vergelijken van strategieën.

Strategieontwikkeling

In fase 2 zullen we de strategieën uit fase 1 verbreden tot een set mogelijke strategieën met een integraal karakter. Verschillende bouwstenen dragen daaraan bij. Zo stellen de provincies een ruimtelijk-economisch ontwikkelbeeld op, de maatschappelijke organisaties een sociaaleconomische visie en de waterschappen een visie op het regionaal waterbeheer. De provincies verrijken bovendien de gebiedsverkenningen met een inventarisatie van het huidige ruimtegebruik en bestaande plannen en investeringen in het gebied. Ook brengen we in beeld welke waarden en leidende principes de basis moeten zijn voor de strategieën, ontwikkelpaden en maatregelen.

Bijzondere aandacht krijgt het vraagstuk 'flexibiliteit': met welke maatregelen kunnen we de flexibiliteit van het watersysteem vergroten? De omvang van de wateropgaven en het moment waarop die zich laten gelden, zijn heel onzeker. No-regretmaatregelen voor het IJsselmeergebied bestaan niet, omdat kleine veranderingen in het waterpeil al grote gevolgen hebben. Dat betekent dat we op zoek moeten naar 'low-regretmaatregelen'. We brengen in beeld welke mogelijkheden er zijn om de flexibiliteit van het watersysteem in combinatie met de gebruiksfuncties te vergroten.

Bestuurlijk en maatschappelijk proces

Heldere besluitvorming is een voorwaarde voor een breed gedragen advies. In fase 2 stellen de samenwerkingspartners de besluitvormingsstappen tot 2014 vast. Ook brengen zij in beeld welke plannen en besluiten na 2015 van belang zijn voor het IJsselmeergebied. Bovendien vormen zij een gedeeld beeld over de contouren van het eindproduct.

Resultaat fase 2

Aan het eind van fase 2 hebben we meer inzicht in de mogelijkheden om de flexibiliteit van het IJsselmeergebied te vergroten. Begin 2012 zijn voor het IJsselmeergebied mogelijke strategieën gereed die recht doen aan de wateropgave (waterveiligheid en zoetwatervoorziening) en de gewenste ruimtelijke en economische ontwikkeling van het gebied. Ook zijn de contouren van het eindproduct 2014 en het bijbehorende bestuurlijk en maatschappelijk proces helder. De resultaten worden gebundeld in een oogstdocument. Dat staat centraal in de bestuurlijke conferentie van februari 2012. Een Bestuurlijke Kerngroep IJsselmeergebied aangevuld met alle overige gedeputeerden en dijkgraven stelt vervolgens de resultaten en de inbreng in het nationale Deltaprogramma vast.

Samen werken

Een breed gedragen advies vraagt een gezamenlijke analyse van het probleem, de mogelijke oplossingen, de kansen en de maatregelen. In deze fase gaat het om mogelijke strategieën en nog niet om het maken van keuzes. Er is daarom ook nog geen sprake van onderhandelen of afwegen van belangen; deze laatste worden overigens wel in beeld gebracht. Samenwerken kan op verschillende manieren: een eigen bijdrage leveren (zoals het ruimtelijk-economisch ontwikkelbeeld van de provincies), meedenken (bijvoorbeeld over de vergelijkingsystematiek) en gezamenlijke producten tot brengen (bijvoorbeeld het oogstdocument). De samenwerking komt bij uitstek aan bod in (ontwerp)ateliers, de IJsselMeerdagen en de bestuurlijke conferentie. De Bestuurlijke Kerngroep IJsselmeergebied (BKIJ) ziet toe op een zorgvuldig en kwalitatief hoogwaardig proces en bijpassende producten met een goede inbreng van Rijk en regio. Hiervoor wordt de BKIJ in fase 2 uitgebreid. De uitspraken van de BKIJ hebben het karakter van een zwaarwegend advies van en aan de verschillende overheden.

1. Inleiding

Deltaprogramma

In 2008 heeft de Tweede Deltacommissie onder leiding van oud-minister Cees Veerman advies uitgebracht over hoe Nederland op lange termijn, in het licht van een veranderend klimaat, beschermd kan blijven tegen hoogwater en hoe de zoetwatervoorziening veiliggesteld kan worden. De aanbevelingen van de commissie zijn opgenomen in het eerste Nationaal Waterplan (2009-2015). Het Delta-programma werkt aan de uitvoering van het Nationaal Waterplan op het gebied van veiligheid en zoetwatervoorziening. Het Deltaprogramma kent negen deelprogramma's, drie generieke en zes gebiedsgerichte. Het is een nationaal programma, waarin Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen onder regie van de Deltacommissaris samenwerken met inbreng van maatschappelijke organisaties. De Deltawet geeft de juridische grondslag voor het Deltaprogramma. De Tweede Kamer heeft deze wet in juni 2011 aangenomen.

Deltaprogramma IJsselmeergebied: naar een breed gedragen advies

Het Deltaprogramma IJsselmeergebied is een van de deelprogramma's van het nationale Deltaprogramma. In 2014 willen de in het deelprogramma samenwerkende provincies, gemeenten, waterschappen en het Rijk een breed gedragen advies geven, dat doorwerkt in de Deltabeslissingen van het Rijk en in regionale besluiten. Zij willen dit doen met inbreng van de maatschappelijke organisaties. Het advies bevat in ieder geval een voorkeursstrategie voor het toekomstig peilbeheer van het IJsselmeer tot 2100 en een bijbehorend uitvoeringsprogramma op hoofdlijnen.

Het IJsselmeergebied heeft een belangrijke functie voor de waterhuishouding van Nederland (waterafvoer en watervoorziening). De inrichting van het gebied heeft grote invloed op de bescherming van de omgeving tegen overstroming. Het gaat bovendien om een uniek waterlandschap, met grote cultuurhistorische waarde, dat ruimte biedt voor wonen, recreatie en allerlei andere vormen van gebruik. De meren vormen een natuurgebied van internationaal belang en zijn daarom vrijwel helemaal beschermd als Natura 2000-gebied.

Het Deltaprogramma IJsselmeergebied stelt zich ten doel dat haar advies doorwerkt in de Deltabeslissingen van het Rijk en in de besluiten van de regio. De nationale doelen zijn in het Nationaal Waterplan verwoord (zie kader). De komende tijd moet duidelijk worden wat de verbinding met de regionale opgaven betekent voor de inhoud van het advies en de doorwerking in regionale besluiten. De figuur in paragraaf 2.1 geeft de relatie tussen het advies van het Deltaprogramma IJsselmeergebied, de regionale processen en de Deltabeslissingen weer.

De nationale opgave voor het IJsselmeergebied

In het Nationaal Waterplan (NWP) staat het volgende streefbeeld voor het IJsselmeer: "... een klimaatbestendig en veilig watersysteem, een vitaal en robuust ecosysteem met een hoogwaardige ruimtelijke inrichting, gericht naar de voorwaarden vanuit veiligheid, zoetwatervoorziening en ecologie."

Het waterpeil in het IJsselmeergebied is de verbindende factor tussen de verschillende opgaven en ambities. De opgave voor veiligheid volgt uit de huidige veiligheidssituatie, de toekomstige opgave door zeespiegelstijging en klimaatverandering en de opgave door de mogelijke actualisatie van de veiligheidsnormen.

In het NWP heeft het kabinet ervoor gekozen de strategische zoetwatervoorziening van het IJsselmeergebied te versterken. Voor de langere termijn wordt onderzocht hoe het beste met de toenemende watervraag kan worden omgegaan. De vraag naar zoetwater kan op termijn veranderen. Hierdoor kan behoefte aan een extra voorraad zoetwater in het IJsselmeer ontstaan. Het is echter ook denkbaar op een andere manier met zoetwater om te gaan of de vraag op een andere manier te faciliteren. Dit wordt onderzocht in het deelprogramma Zoetwater.

Plan van aanpak

Dit plan van aanpak geeft op hoofdlijnen de werkzaamheden en samenwerking in fase 2 en de vervolgfases weer. Fase 2 loopt tot en met maart 2012. Uit de IJsselMeerweek (april 2011) en de procesevaluatie van het Deltaprogramma IJsselmeergebied (voorjaar van 2011) is gebleken dat het programma 'op koers' ligt. In de IJsselMeerweek zijn ook de activiteiten voor de komende fase vastgesteld. In fase 2 zetten we de aanpak van fase 1 voort, met enkele accentverschillen. De planning van de werkzaamheden hangt samen met de nationale besluiten over het Deltaprogramma 2013 en de planning van de andere deelprogramma's. De Bestuurlijke Kerngroep IJsselmeergebied (BKIJ) stelt het plan van aanpak vast in haar vergadering van september 2011. Dit plan van aanpak voor fase 2 is een uitwerking van de doorkijk die in het plan van aanpak voor fase 1 genoemd is voor de daaropvolgende fasen. Het geeft invulling aan fase 2 op basis van voortschrijdend inzicht, ervaringen en resultaten die zijn opgedaan in fase 1.

Deltaprogramma | Werk aan de delta

Drie generieke deelprogramma's, die voor het hele land gelden:

Veiligheid

Zoetwater

Nieuwbouw en Herstructurering

Zes gebiedsgerichte deelprogramma's:

--- Rijnmond-Drechtsteden

--- Zuidwestelijke delta

--- IJsselmeergebied

--- Rivieren

--- Kust

--- Waddengebied

Leeswijzer

Dit plan van aanpak is een zelfstandig leesbare update van het eerdere plan van aanpak. Hoofdstuk 2 gaat nader in op de samenhang met het Deltaprogramma en de deelprogramma's. Hoofdstuk 3 bespreekt de ontwikkeling van strategieën en hoofdstuk 4 het maatschappelijke en bestuurlijke proces. De bijlage geeft de samenhang tussen de verschillende activiteiten weer. De hoofdstukken 2, 3 en 4 hebben dezelfde opbouw. Eerst komt de stand van zaken aan het eind van fase 1 aan bod, vervolgens de beoogde resultaten van fase 2 en tot slot de activiteiten die daarvoor nodig zijn.

2. Het Deltaprogramma

Het gebiedsgerichte deelprogramma IJsselmeergebied verbindt de nationale opgaven op het vlak van waterveiligheid en zoetwater met de regionale opgaven en gewenste ruimtelijke ontwikkelingen in het IJsselmeergebied. Het Deltaprogramma IJsselmeergebied heeft een sterke samenhang met het nationale Deltaprogramma en de andere deelprogramma's, vooral met de deelprogramma's Zoetwater en Rivieren. De inzichten en uitkomsten van het Deltaprogramma IJsselmeergebied werken door in andere deelprogramma's en in regionale processen van samenwerkingspartners. Andersom werken deze deelprogramma's en processen door in het Deltaprogramma IJsselmeergebied.

2.1 Resultaten fase 1

De eerste fase van het Deltaprogramma stond in het teken van de analyse van de opgave. Het Deltaprogramma 2012 geeft de resultaten van de verschillende deelprogramma's weer. Een belangrijke rode draad in alle deelprogramma's is de beperkte flexibiliteit van het huidige watersysteem om in te spelen op veranderende omstandigheden. Het vergroten van de flexibiliteit is dan ook de uitdaging voor de volgende fasen.

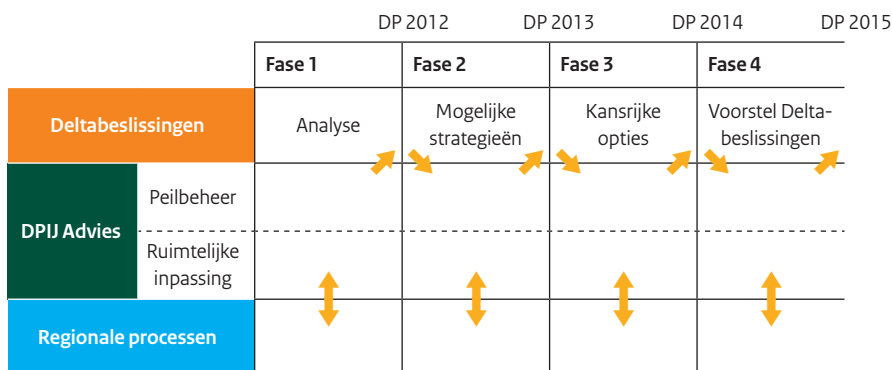
In het deelprogramma Zoetwater is geconstateerd dat de toenemende vraag naar zoet water uit het IJsselmeergebied bij sterke klimaatverandering vooral uit het huidige voorzieningsgebied komt. Het omgaan met deze zoetwater-vraag is daarmee vooral een opgave voor de samenwerkingspartners in het Deltaprogramma IJsselmeergebied.

In fase 1 heeft de besluitvorming in het nationale Deltaprogramma structuur gekregen. Het nationale Deltaprogramma bestaat uit vier fasen, waarin de deelprogramma's gezamenlijk stapsgewijs en iteratief toewerken naar een set Deltabeslissingen. Op deze manier ontstaat samenhang tussen de besluiten van de verschillende deelprogramma's. In het eerste kwartaal van het jaar leveren de deelprogramma's hun tussenproducten op. Op basis daarvan start het werk aan de Deltabeslissingen en het jaarlijkse Deltaprogramma, dat de Tweede Kamer in september ontvangt. De programmadirecteuren van de deelprogramma's en de staf van de Deltacommissaris zorgen ervoor dat de werkzaamheden in de deelprogramma's en de werkzaamheden aan de Deltabeslissingen en het Deltaprogramma in nauwe wisselwerking tot stand komen.

De vier fasen leiden stap voor stap tot de finale Deltabeslissingen in 2014. Na de analyse van de opgave in fase 1 volgen in fase 2 mogelijke strategieën. Fase 3 trechtert deze resultaten tot kansrijke opties. Fase vier levert ten slotte een voorkeursstrategie en een uitvoeringsplan op hoofdlijnen op.

Waarden en uitgangspunten

Het Deltaprogramma hanteert drie basiswaarden: solidariteit, flexibiliteit en duurzaamheid. Solidariteit betreft de verdeling van lusten en lasten van maatregelen over generaties, gebieden en sectoren. Flexibiliteit betekent dat het mogelijk is nu en in de toekomst adequaat in te spelen op veranderingen in het klimaat. Het Deltaprogramma als geheel draagt in belangrijke mate bij aan een duurzame ruimtelijke ontwikkeling van Nederland. Het Deltaprogramma kent ook drie uitgangspunten die de *efficiency* en herkenbaarheid van het programma waarborgen: *samenhang*, *consistentie* en *transparantie*.

2.2 Beoogde resultaten fase 2

Het nationale Deltaprogramma levert aan het eind van fase 2 mogelijke strategieën op, die een basis voor de Deltabeslissingen bieden. Een strategie bestaat uit een doel, maatregelen en een ontwikkelpad (de weg daar naartoe).

Deltabeslissingen

In het nationale Deltaprogramma staan de vijf zogenaamde Deltabeslissingen centraal. Dit zijn richtinggevend beslissingen over de waterveiligheid en watervoorziening in de 21^e eeuw. In 2014 moeten de Deltabeslissingen zijn voorbereid. Het betreft de volgende beslissingen:

1. Deltabeslissing Waterveiligheid: actualisering van de veiligheidsnormen en gebiedsgerichte strategieën voor bescherming tegen hoogwater;
2. Deltabeslissing Zoetwaterstrategie: strategie voor een duurzame en economisch optimale zoetwatervoorziening in Nederland;
3. Deltabeslissing peilbeheer IJsselmeergebied: strategie voor de watervoorraad gelet op de zoetwatervoorziening en de veiligheid;
4. Deltabeslissing Rijn-Maasdelta: strategie voor de bescherming tegen hoogwater van dit cruciale overgangsgebied in de delta en oplossingen voor de zoetwatervoorziening;
5. Deltabeslissing ruimtelijke adaptatie: nationaal beleidskader voor nieuwbouw en herstructurering en aanbevelingen voor wateroverlast en hittestress.

Fase 2 brengt het speelveld van mogelijke strategieën in de volle breedte in kaart. Ook levert fase 2 kaders en instrumenten op om de strategieën in volgende fasen te trechteren tot kansrijke opties.

2.3 Activiteiten fase 2

De samenwerkingspartners in het IJsselmeergebied stellen zich ten doel in 2014 een breed gedragen advies te geven dat blijvend doorwerkt in de Deltabeslissingen van het kabinet en de besluiten in de regio. De inhoud en de planning van deelproducten moet daarom passen in de context van het Deltaprogramma.

Hieronder staan de producten en activiteiten in fase 2 die bijdragen aan het nationale Deltaprogramma. In fase 2 zal ook de samenwerking met andere deelprogramma's prominent op de agenda staan.

Vorbereiding Deltabeslissingen

In het eerste kwartaal van 2012 komt een eerste samenhangende set van mogelijke landelijke strategieën tot stand, door logische combinaties te maken van de mogelijke strategieën van de verschillende deelprogramma's. Deze activiteit vindt op landelijk niveau plaats en is een eerste stap op weg naar de Deltabeslissingen. De landelijke Stuurgroep Deltaprogramma stelt de set eind april vast. De resultaten komen in het Deltaprogramma 2013 te staan. De set van mogelijke strategieën die het Deltaprogramma IJsselmeergebied ontwikkelt, vormt onze bijdrage aan het landelijke proces. Het programmabureau IJsselmeergebied levert ook een actieve bijdrage aan de koppeling met de strategieën van de andere deelprogramma's.

Bijdragen aan het Deltaprogramma 2013

In september 2012 ontvangt de Tweede Kamer het Deltaprogramma 2013. Daaraan voorafgaand bespreekt het Nationaal Bestuurlijk Overleg, onder voorzitterschap van de staatssecretaris, het concept in de vergadering van juni. Het Deltaprogramma IJsselmeergebied draagt hieraan bij door de set mogelijke strategieën voor het IJsselmeergebied in te brengen in het Deltaprogramma 2013. In de maanden mei en juni 2012 levert het programmabureau IJsselmeergebied een actieve bijdrage aan de integratie van de strategieën van de verschillende deelprogramma's. Daarnaast zal afstemming op bestuurlijk niveau plaatsvinden.

Bijdragen aan kaders en instrumenten

Op landelijk niveau ontwikkelt de staf van de Deltacommissaris generieke kaders, instrumenten en concepten om de samenhang, uniformiteit en voortgang binnen het Deltaprogramma te bevorderen. Het Deltaprogramma IJsselmeergebied, dat in de eerste fase al gewerkt heeft aan mogelijke strategieën, brengt zijn ervaringen in en levert actief een bijdrage aan de producten van de staf. Hiermee borgen we dat de instrumenten en kaders bruikbaar zijn in het IJsselmeergebied. In fase 2 zijn de inspanningen vooral gericht op de vergelijkingsystematiek en adaptief deltamanagement:

- Vergelijkingsystematiek. Deze landelijk te ontwikkelen systematiek is een hulpmiddel om mogelijke strategieën te trechteren tot kansrijke strategieën, door ze onderling te vergelijken aan de hand van een set criteria. Naast generieke criteria is er ook ruimte voor regiospecifieke criteria. Het programmabureau van het Deltaprogramma IJsselmeergebied zal de regiospecifieke criteria samen met de samenwerkingspartners formuleren, gebruikmakend van de tussenresultaten van de verrijkte gebiedsverkenningen, het ruimtelijk-economisch ontwikkelbeeld en de sociaaleconomische visie (zie 3.3). Voor de toepassing van de vergelijkingsystematiek in onze regio is het Deltaprogramma IJsselmeergebied zelf verantwoordelijk. Deze wordt gebruikt in fase 3 en 4.

- **Adaptief deltamanagement.** Het Deltaprogramma moet inspelen op onzekerheden die op korte termijn niet of nauwelijks te verkleinen zijn: onzekerheden rond de ontwikkeling van het klimaat, de maatschappij en technologie. Het Deltaprogramma kiest hiervoor een werkwijze die wordt aangeduid met de term adaptief deltamanagement: het deltamanagement moet zich steeds aanpassen aan veranderende omstandigheden en inzichten. Dat vraagt op korte termijn vooral maatregelen die het watersysteem en de ruimtelijke inrichting robuuster en flexibeler maken. Op die manier zijn grote investeringen uit te stellen tot meer zekerheid bestaat over de ontwikkeling van het klimaat of de werking van eerder genomen maatregelen niet meer voldoet: een zogeheten 'knikpunt'. Adaptief deltamanagement legt daarmee de verbinding tussen de korte en de lange termijn. Onderdeel van adaptief deltamanagement is een investeringspadanalyse. Dit is een methode om in een vroeg stadium economische rationaliteit in de beleidsvorming te brengen.

Samenwerken tussen deelprogramma's

Samenwerking tussen deelprogramma's staat in fase 2 prominent op de agenda. Dit is nodig om tot samenhangende sets van strategieën binnen het Deltaprogramma te komen. De samenwerking van het Deltaprogramma IJsselmeergebied met de andere deelprogramma's richt zich in fase 2 op het afstemmen van mogelijke strategieën, het voorleggen van voorstellen van andere deelprogramma's aan de samenwerkingspartners en het invlechten van deze voorstellen in de strategieën van het Deltaprogramma IJsselmeergebied. Ook resultaten van de generieke deelprogramma's die in de loop van 2011 beschikbaar komen, vormen belangrijke richtinggevende input voor de strategieën.

Het programmabureau van het Deltaprogramma IJsselmeergebied vormt de schakel tussen het nationale Deltaprogramma en de samenwerkingspartners in het IJsselmeergebied, door zorg te dragen voor:

- de afstemming van (tussen)producten met andere deelprogramma's;
- consultatie van de samenwerkingspartners over voorstellen van de thematische deelprogramma's en de toepasbaarheid van generieke instrumenten.

Inhoudelijke afstemming vindt in fase 2 met name plaats met de volgende vijf deelprogramma's:

- **Zoetwater.** Juist met dit deelprogramma is samenwerken van groot belang. De wijze van samenwerken krijgt in fase 2 verder vorm en inhoud. De samenwerking wordt al steeds intensiever; de beide deelprogramma's doen mee aan elkaars activiteiten en beide bestuurlijke agenda's zijn al meer op elkaar afgestemd. Strategieën voor de zoetwateropgave voor het IJsselmeergebied komen in samenwerking met dit deelprogramma tot stand. Het deelprogramma Zoetwater presenteert in oktober 2011 een set doelen en streefbeeld in concept, waarna in december de eerste volwaardige set volgt.
- **Rivieren.** Deltaprogramma IJsselmeergebied ontwikkelt met Rivieren samenhangende strategieën. De deelprogramma's Rivieren, Zoetwater en IJsselmeergebied komen gezamenlijk tot een heldere vraagstelling voor de IJssel-Vechtdelta. Belangrijk daarbij is de bandbreedte in de afvoerverdeling bij hoog- en laagwater.
- **Veiligheid.** Dit programma komt in de tweede helft van 2011 met een voorstel voor de actualisering van de normen tegen overstroming. Het programmabureau inventariseert bij de samenwerkingspartners reacties op dit voorstel en geeft deze terug aan het Deltaprogramma Veiligheid. Het voorstel krijgt een plaats in de strategieën voor het IJsselmeergebied.
- **Wadden.** Samen met dit deelprogramma maken we de randvoorwaarden voor zoetwaterafvoer van het IJsselmeer naar de Waddenzee concreet.
- **Nieuwbouw en herstructurering.** Dit programma komt in de tweede helft van 2011 met een voorstel voor een nationaal beleidskader voor ontwikkelingen in bebouwd gebied. Het programmabureau van het Deltaprogramma IJsselmeergebied **inventariseert bij de samenwerkingspartners reacties op dit voorstel en geeft deze terug aan het Deltaprogramma Nieuwbouw en herstructurering.** Het voorstel wordt verwerkt in de mogelijke strategieën voor het IJsselmeergebied.

Het programmabureau zorgt niet alleen voor inhoudelijke, maar ook voor procesmatige en bestuurlijke afstemming. Procesmatig zijn vooral het tijdig uitwisselen van informatie, het gelijktijdig doorlopen van bepaalde activiteiten en het plannen van de oogstmomenten van belang. Bestuurlijk gaat het om de afstemming van de agenda's van de bestuurlijke bijeenkomsten en het toeleveren van relevante informatie. Tijdens de bestuurlijke bijeenkomsten zal meer duidelijkheid ontstaan over de wijze waarop de Deltabeslissingen doorwerken in besluiten van regionale partners.

3. Strategieontwikkeling IJsselmeergebied

Met behulp van strategieën beschrijven we het speelveld voor toekomstige ontwikkelingen. Strategieën bestaan uit een beschrijving van de gewenste toekomst, de mogelijke wegen die daar naartoe leiden (ontwikkelpaden) en de benodigde maatregelen. Via de strategieontwikkeling komen de samenwerkingspartners in 2014 tot hun advies over de voorkeursstrategie.

3.1 Resultaten fase 1

Verkenningen

In fase 1 is langs de weg van *joint fact finding* geïnventariseerd welke gevolgen een ander peilbeheer in de toekomst kan hebben. De provincies hebben hiervoor gebiedsverkenningen georganiseerd, terwijl de waterbeheerders een waterhuishoudkundige analyse hebben uitgevoerd. De handreiking ruimtelijke kwaliteit voor buitendijkse ontwikkelingen, die in samenwerking met partners in de regio is opgesteld, biedt informatie over de kwaliteiten van het IJsselmeergebied.

Met deze kennis is in ateliers verkend hoe het verhogen van het waterpeil en het laten zakken van het waterpeil gedurende de zomer kan uitpakken. De samenwerkingspartners hebben op basis van deze verkenning het volgende geconcludeerd:

- Met de komst van de Afsluitdijk is de veiligheid sterk verbeterd. Bovendien is een belangrijke zoetwatervoorraad gecreëerd. Het gereguleerde peil heeft veel nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk gemaakt en bedient vele gebruiksfuncties van het IJsselmeergebied, zoals recreatie, natuur en visserij. De keerzijde is dat de ruimtelijke inrichting is ingesteld op het huidige waterpeil. Kleine veranderingen in het waterpeil hebben (grote) gevolgen voor veiligheid, regionaal waterbeheer, gebruiksfuncties en natuur. De samenwerkingspartners zien echter ook dat peilverandering kansen kan geven voor regionale ontwikkelingen.
- De IJssel-Vechtdelta kent een stapeling van opgaven. Dit gebied is gevoelig voor veranderingen in het waterpeil van het IJsselmeer en de afvoer van de IJssel en het regionaal watersysteem.
- In het Deltaprogramma 2012 wordt geconcludeerd dat aanpassingen in het waterpeil voor zoetwater en veiligheid pas over enkele tientallen jaren aan de orde zijn, afhankelijk van de snelheid van klimaatverandering. Op korte termijn is vooral behoefte aan meer flexibiliteit in het watersysteem, om de watervoorraad zo nodig te kunnen vergroten zonder opties voor de toekomst af te sluiten.

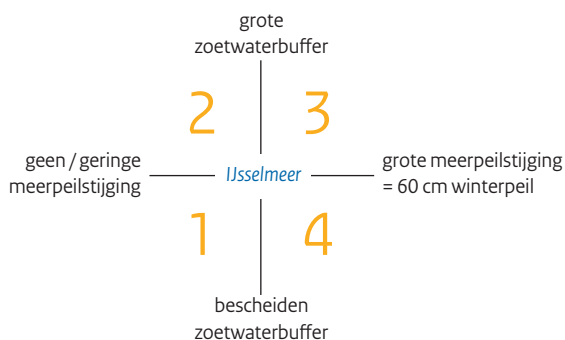

Strategieën

In fase 1 is de basis gelegd voor strategieën voor het toekomstig peilbeheer in het IJsselmeergebied. De strategieën zijn kwalitatief van aard en sterk georiënteerd op de opgaven voor waterveiligheid en zoetwater in het IJsselmeergebied. De strategieën zijn nog niet bedoeld om uit te kiezen. Ze geven de extremen in 2100 weer en tonen daarmee de 'hoekpunten' van het toekomstige peilbeheer. De strategieën maken duidelijk welke transformaties in het gebied zullen plaatsvinden bij verschillende hoofdkeuzen en welke maatregelen nodig zijn in de periode 2015-2100. Met de resultaten van deze strategieën en de strategieën van de andere deelprogramma's vindt de eerste afstemmingsronde in het nationale Deltaprogramma plaats.

De strategieën zijn ontstaan door de hoofddoelstellingen voor waterveiligheid en zoetwatervoorziening te vertalen in hoofdkeuzen in het waterbeheer: de omvang van de peilstijging en de omvang van de zoetwaterbuffer. Met de twee hoofdkeuzen is een assenkruis gevormd (zie figuur). Bij elk kwadrant in de figuur is een logisch peilverloop gekozen, waar de vier strategieën op zijn gebaseerd.

Veiligheid hangt af van het waterpeil in het IJsselmeer. Nu wordt het waterpeil gehandhaafd door bij eb water te spuien naar de Waddenzee. Als het waterpeil ook in de toekomst door middel van spuien gereguleerd wordt, moet het meerpeil met de zeespiegel meestijgen. In dat geval ontstaan langs de randen van het IJsselmeer opgaven voor de veiligheid en de ruimtelijke inrichting. Als peilhandhaving plaats gaat vinden door water naar de Waddenzee te pompen, is versterking van de Afsluitdijk noodzakelijk. Ook moeten grote pompen een plaats krijgen in de Afsluitdijk. Een eventuele toename van de IJsselafoer is nog niet in de beschouwing betrokken. In dat geval komt er een opgave in de IJssel-Vechtdelta bij.

De doelstelling voor de zoetwatervoorziening leidt tot een keuze tussen het aanleggen van een kleine of een grote zoetwaterbuffer.

Strategie 1 'huidig peilregime'

De hoofdkeuze voor veiligheid is hier om het IJsselmeerpeil niet te laten meestijgen met de zeespiegel. Afhankelijk van het tempo van de zeespiegelstijging is op enig moment pompcapaciteit in de Afsluitdijk noodzakelijk, omdat spuien onder vrij verval niet meer mogelijk is. Voor de zoetwatervoorraad komt geen grotere buffer dan nu het geval is. Het peilbeheer blijft in alle compartimenten hetzelfde als nu. Bij dit peilbeheer biedt het gehele IJsselmeergebied een zoetwaterbuffer van 390 miljoen m³.

Strategie 2 'opzetten en uitzakken'

De hoofdkeuze voor veiligheid is hetzelfde als in de eerste strategie: het IJsselmeerpeil stijgt niet mee met de zeespiegel. De waterafvoer vindt plaats door pompen in de Afsluitdijk. Om de zoetwaterbuffer te vergroten, gaat het peil in het voorjaar beperkt omhoog en kan het in zeer droge zomers uitzakken tot onder het huidige minimum. Dit geldt voor zowel het Markermeer-IJmeer als het IJsselmeer. De randmeren doen mee met de beperkte peilopzet in het voorjaar, maar het peil zakt hier in de zomer niet verder dan tot het huidige minimum. Het gehele IJsselmeergebied heeft hiermee een zoetwaterbuffer van 1.766 miljoen m³.

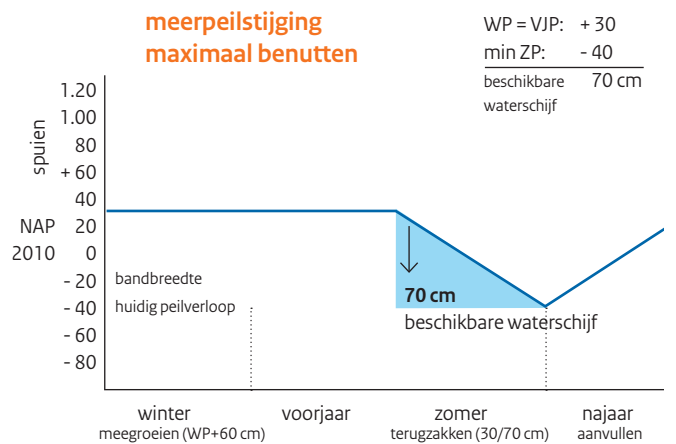
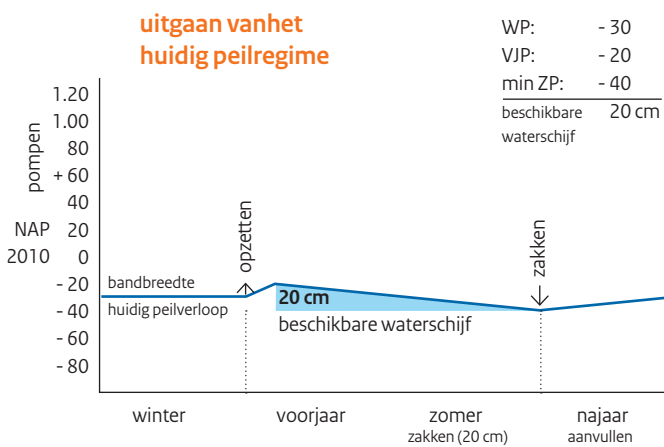
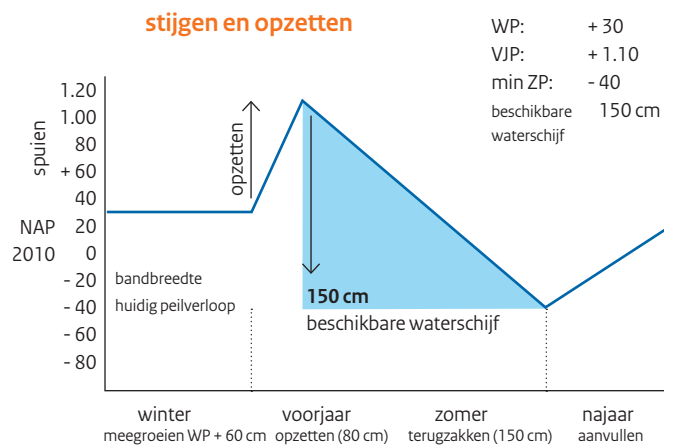
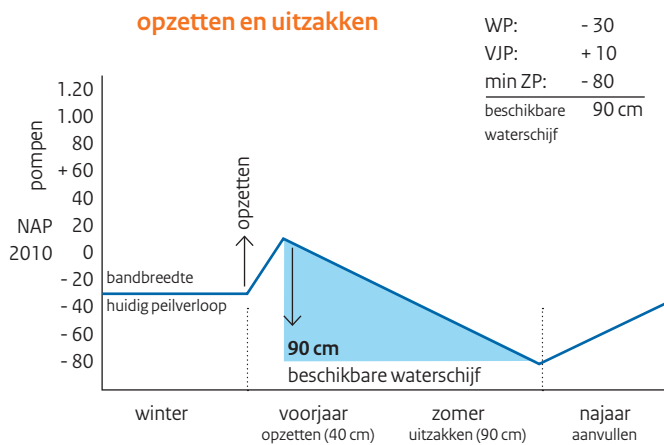
Strategie 3 'stijgen en opzetten'

In deze strategie stijgt het winterpeil van het IJsselmeer mee met de zeespiegel, zodat spuien onder vrij verval mogelijk blijft (stijging winterpeil maximaal 60 cm in 2100). Ook wordt gekozen voor een grote zoetwaterbuffer. Die ontstaat door het peil ook in het voorjaar sterk op te zetten. In de zomer zakt het peil niet verder dan tot het huidige minimum. Het Markermeer en de randmeren krijgen alleen een beperkte peilopzet in het voorjaar. Het gehele gebied heeft hiermee een zoetwaterbuffer van 2.186 miljoen m³.

Strategie 4, 'meerpeilstijging maximaal benutten'

Ook in deze strategie stijgt het winterpeil mee met de zeespiegel (stijging winterpeil maximaal 60 cm in 2100). De zoetwaterbuffer wordt niet groter. Daarom is peilopzet in het voorjaar niet nodig. Het Markermeer en de randmeren houden het huidige peilbeheer. Als de zoetwatervraag klein is, hoeft het voorjaarspeil niet omhoog. De zoetwaterbuffer van het gehele gebied bedraagt 915 miljoen m³. De omvang van de buffer is gebaseerd op de maximale zeespiegelstijging in 2100 volgens de KNMI-scenario's. Als de zeespiegel minder stijgt dan in dat scenario, is minder zoetwater beschikbaar.

Onderstaande figuur geeft het jaarlijkse peilverloop in elk van de vier strategieën weer.

3.2 Beoogde resultaten fase 2

Fase 2 van het Deltaprogramma IJsselmeergebied levert een set mogelijke strategieën op die recht doet aan de wateropgaven (waterveiligheid en zoetwatervoorziening) en de gewenste ruimtelijke en economische ontwikkeling van het gebied. De wateropgave is in fase 1 al voldoende vertaald in de strategieën. Fase 2 biedt ruimte om de strategieën maximaal te verbreden, vooral met ruimtelijke en sociaaleconomische ontwikkelingen. Zo ontstaan begin 2012 strategieën die alle relevante toekomstbestrijken. In fase 3 trechten we naar kansrijke strategieën (zie ook de bijlage).

Tot november leggen we ons toe op het maken van bouwstenen voor de strategieën. De provincies en het Regionaal Overlegorgaan IJsselmeergebied (ROIJ) dragen bij door respectievelijk een ruimtelijk-economisch ontwikkelbeeld en een sociaaleconomische visie op te stellen. De waterschappen stellen een visie op over het regionaal waterbeheer rondom het IJsselmeergebied. Deze producten zijn van belang om de strategieën integraal te maken en te houden.

3.3 Activiteiten fase 2

Strategieontwikkeling

De kernactiviteit in fase 2 is het verrijken en aanvullen van de strategieën uit fase 1 tot een set mogelijke strategieën. Hiervoor benutten we de inzichten die voortkomen uit het ruimtelijk-economisch ontwikkelbeeld, de sociaaleconomische visie, de visie van de waterschappen op het regionaal waterbeheer, de resultaten van andere deelprogramma's en het werk aan de Deltabeslissingen. Onderwerpen die in het eerste kwartaal van 2012 nog niet voldoende zijn uitgewerkt, krijgen in fase 3 een plaats in de strategieën.

Strategie = doel+ maatregelen +ontwikkelpad*

Een strategie bestaat uit een doel, maatregelen en een ontwikkelpad:

- Doelen betreffen in dit geval waterveiligheid en zoetwater.
- Maatregelen zijn locatiespecifieke ingrepen.
- Ontwikkelpaden geven aan langs welke weg het doel bereikt wordt en op welke momenten verbindingen met andere ontwikkelingen in de regio tot stand komen.

Strategieontwikkeling is een iteratief proces: via tussenontwerpen en daaruit voortkomend uitzoekwerk (ontwerpend onderzoek) wordt het eindbeeld steeds scherper.

* Het DPIJ hanteert momenteel deze definitie. Het kan zijn dat synchronisatie van het gebruik van woorden binnen het gehele Deltaprogramma leidt tot verandering van de definitie van het woord "strategie". Het gaat het DPIJ echter om de drie elementen die in de huidige definitie genoemd worden.

Begin november 2011 start een klein werkverband van de samenwerkingspartners met de ontwikkeling van mogelijke strategieën. Rond de jaarwisseling is de set in concept gereed. Medio februari bespreken de samenwerkingspartners op de bestuurlijke conferentie het eindconcept.

In het eerste kwartaal van 2012 vindt de uitwisseling met het landelijk spoor plaats. Dat kan tot aanpassingen aan de set mogelijke strategieën leiden, om tot landelijk samenhangende sets te komen.

De strategieontwikkeling in fase 2 maakt gebruik van de bouwstenen die hieronder zijn toegelicht.

Visies samenwerkingspartners op ruimte, economie en regionaal watersysteem

De provincies brengen de autonome ontwikkelingen, bestaande ruimtelijke plannen, visies van overheden en voorgenomen investeringen in het IJsselmeergebied in beeld (horizon 2020/2030). Dit leidt begin november 2011 tot verrijking van de gebiedsverkenningen van fase 1. De inventarisatie levert een gedeeld inzicht in de kortetermijnbesluiten op en brengt de kansen van de peilstrategieën in beeld. Daarnaast zal het programmabureau een koppeling leggen met de ruimtelijke ontwikkelingen in het Rijk-regioprogramma Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM).

Op basis van de verrijkte gebiedsverkenningen stellen de provincies, samen met gemeenten en waterschappen, een *ruimtelijk-economisch ontwikkelbeeld* voor het gebied op. Het ontwikkelbeeld loopt tot 2050 en geeft zo mogelijk op onderdelen een doorkijk tot 2100. De waarden en leidende principes kunnen als inspiratie dienen. In fase 3 is het ontwikkelbeeld gereed, maar in fase 2 worden tussenresultaten al benut in de mogelijke strategieën en de regionale criteria voor de vergelijkingssystematiek. Resultaten die in fase twee nog niet beschikbaar zijn, krijgen een plaats bij de formulering van kansrijke strategieën in fase 3.

De maatschappelijke organisaties in het ROIJ stellen een *sociaaleconomische visie* op. In de eerste helft van fase 2 verkennen zij de financiële en maatschappelijke waarden per sector. Ook brengen zij de ontwikkelkansen en bedreigingen bij peilverandering in het IJsselmeergebied in beeld. Het streven is deze sectorale ideeën aan het eind van fase 2 samen te brengen in een gedragen sociaaleconomische visie op het IJsselmeergebied. Ook hier geldt dat tussenresultaten gebruikt worden bij de strategieontwikkeling in fase 2. Resultaten die later beschikbaar komen, krijgen in fase 3 een plaats.

De waterschappen stellen een visie op het regionale waterbeheer in het IJsselmeergebied op. Daarmee versterken de waterschappen in fase 2 de samenhang tussen het hoofdsysteem en het regionaal systeem en leveren een bijdrage aan de zoektocht naar een grotere flexibiliteit van het IJsselmeersysteem. Deltabeslissingen voor het hoofdsysteem werken namelijk door in het regionale systeem. In de vorm van streefbeelden worden doelen voor de lange termijn (tot 2050 en een doorkijk tot 2100), ontwikkelpaden en globale kosten van maatregelen opgesteld. Deze streefbeelden zijn naast de *ruimtelijk-economisch ontwikkelbeeld* en de *sociaaleconomische visie* een bouwsteen voor de uitwerking van de strategieën.

De partijen gebruiken bij het opstellen van het ruimtelijk-economisch ontwikkelbeeld en de sociaaleconomische visie dezelfde uitgangspunten, cijfers en gebiedseigenschappen als in het Nationaal Waterplan (NWP). Provincies en maatschappelijke organisaties zullen het ruimtelijk-economisch ontwikkelbeeld en de sociaaleconomische visie met elkaar vergelijken en de overeenkomsten en verschillen vaststellen. In fase 3 bezien de partijen of zij tot een gezamenlijk ontwikkelbeeld met groot draagvlak in de regio kunnen komen.

Kennisagenda uitvoeren

De samenwerkingspartners hebben in de kennisagenda IJsselmeergebied onderzoeksvragen gedefinieerd die van belang zijn voor de ontwikkeling van het eindproduct. In fase 2 onderzoeken we de strategieën op waterhuishoudkundige aspecten en de gevolgen en kansen voor andere functies in het gebied. Bijzondere aandacht heeft het vraagstuk 'flexibiliteit': met welke maatregelen kunnen we de flexibiliteit van het watersysteem vergroten? De omvang van de wateropgaven en het moment waarop die zich laten gelden, zijn heel onzeker. No-regretmaatregelen voor het IJsselmeergebied bestaan niet, omdat kleine veranderingen in het waterpeil al grote gevolgen hebben. Dat betekent dat we op zoek moeten naar 'low-regretmaatregelen'. We brengen in beeld welke mogelijkheden er zijn om de flexibiliteit van het watersysteem in combinatie met de gebruiksfuncties te vergroten. De resultaten zijn input voor de ontwikkelpaden. Ook het landelijk Deltaprogramma buigt zich over maatregelen voor het vergroten van de flexibiliteit.

Waarden en leidende principes

De strategieën uit fase 1 zijn vooral gericht op de wateropgave. Het is de wens deze strategieën te verbreden. De ervaring leert echter dat het lastig is om in termen van het jaar 2100 te denken en dus om los te komen van het hier en nu. Daarom zoeken we in een creatief proces naar ruimtelijke, economische en sociale waarden en leidende principes voor de invulling van de strategieën (maatregelen en ontwikkelpaden). De waarden en leidende principes zijn eind oktober gereed, zodat ze beschikbaar zijn als de strategieontwikkeling van start gaat en de samenwerkingspartners beginnen met het opstellen van hun visies. Het creatieve proces vindt plaats met inzet van vrijdenkers en samenwerkingspartners. Het programmabureau trekt deze activiteit en schakelt hiervoor een extern bureau in.

Ontwikkelpaden

De ontwikkelpaden geven de stappen weer die tussen nu en 2100 tot de beoogde doelen van de strategieën leiden. Het ontwikkelpad verbindt op die manier maatregelen op de korte termijn met de onzekere ontwikkelingen op de lange termijn, zowel voor het waterbeheer als de ruimtelijke ontwikkelingen. Het openhouden van mogelijkheden is hierbij een belangrijk element. Het nationale Deltaprogramma ontwikkelt als hulpmiddel het instrument 'adaptief deltamanagement' en de bijbehorende investeringspadanalyse (zie hoofdstuk 2). Fase 2 levert een eerste indicatie op van de benodigde investeringen, de ingrijpendheid van maatregelen en de partijen die daar baat bij hebben. Een kosten-batenanalyse is pas later aan de orde.

Een ontwikkelpad geeft ook weer welke typen maatregelen nodig zijn. Door verschillende typen maatregelen te inventariseren en te beoordelen op hun toepasbaarheid, ontstaat een verzameling ideeën die van pas zal komen bij het uitwerken van de ontwikkelpaden. Een eerste versie van de ideeënmap komt beschikbaar in oktober. Het programmabureau schakelt hiervoor een extern bureau in.

Nieuwe doelen voor waterveiligheid en zoetwatervoorziening

De generieke deelprogramma's Veiligheid en Zoetwater leveren waarschijnlijk in het najaar van 2011 de conceptdoelen voor Veiligheid en Zoetwater. Hiermee scherpen we de mogelijke strategieën aan.

Samenhang met andere deelprogramma's

De strategieën die de afzonderlijke deelprogramma's ontwikkelen, moeten onderling consistent zijn. De deelprogramma's werken daarom nauw samen bij de ontwikkeling van strategieën. De samenwerking is al gestart en wordt in de loop van fase 2 en de daaropvolgende fasen steeds intensiever. Het programmabureau draagt hier zorg voor.

4. Bestuurlijk en maatschappelijk proces

In het Deltaprogramma IJsselmeergebied werken de samenwerkingspartners samen op basis van gelijkwaardigheid. Iedere partij zet zich in vanuit de eigen verantwoordelijkheid. Ook samenwerking met ander deelprogramma's is van belang. Het doel is te komen tot een breed gedragen voorkeursstrategie voor het IJsselmeergebied. Dat vraagt een goed geregisseerd proces. Leidend daarbij is het beoogde resultaat en een slimme organisatie van de samenwerkingspartners.

4.1 Resultaten fase 1

Organisatie van het bestuurlijk en maatschappelijk proces

In fase 1 is de Bestuurlijke Kerngroep IJsselmeergebied (BKIJ) van start gegaan. De BKIJ wordt voorgezeten door de duo-voorzitters Henk Tiesinga (dijkgraaf van waterschap Zuiderzeeland) en Bert Boerman (gedeputeerde van provincie Overijssel). Deelnemers zijn bestuurders die verantwoordelijkheid dragen in het IJsselmeergebied. De voorzitter van het ROIJ (zie hieronder) neemt deel als adviserend lid. De BKIJ ziet toe op een zorgvuldig en kwalitatief hoogwaardig proces met passende producten en goede inbreng van Rijk en regio in de adviezen. De BKIJ heeft daarom bijzondere aandacht voor het transparant meenemen van belangen. De uitspraken van de BKIJ hebben het karakter van een zwaarwegend advies van en aan de deelnemende overheden.

In fase 1 is ook het Regionaal Overlegorgaan IJsselmeergebied (ROIJ) van start gegaan. In het ROIJ hebben vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties zitting. Onder voorzitterschap van een onafhankelijke voorzitter (Peter Visser) brengt het ROIJ advies uit aan de BKIJ over alle relevante onderdelen van het proces. Het overleg bestaat uit een vaste kern van circa vijftien deelnemers, die belangen in het gehele gebied hebben. Zij vertegenwoordigen samen onder meer de sectoren recreatie, visserij, waterbouw, beroepsvaart, natuur en landbouw.

Joint fact finding

Onder leiding van de provincies hebben regionale samenwerkingspartners gebiedsverkenningen uitgevoerd met maatschappelijke organisaties. De partijen hebben hierbij de gevolgen en kansen van peilverandering in het IJsselmeergebied geïnventariseerd. Het laagdrempelige karakter van deze verkenningen heeft een schat aan informatie opgeleverd. Dit heeft de dialoog op lokaal niveau over de opgaven versterkt en geleid tot een breder gedragen probleemperceptie. In de procesevaluatie is de werkwijze als zeer positief beoordeeld. Ook de gezamenlijke studies van de waterbeheerders hebben bijgedragen aan de inhoudelijke kwaliteit van de verkenning en aan de betrokkenheid van de partijen bij de opgave. De resultaten van de 'joint fact finding' zijn verwerkt in de strategieën.

Samen oogsten in IJsselMeerweken

In fase 1 zijn twee zogenaamde IJsselMeerweken georganiseerd. Dat blijkt een effectief en gewaardeerd instrument te zijn om met de grote groep stakeholders kennis te delen, conclusies te trekken en stappen te zetten naar gedragen peilstrategieën. Net als de gebiedsverkenningen hebben de weken bijgedragen aan een breed gedragen probleemperceptie. De tweede IJsselMeerweek vormde tevens het bestuurlijke oogstmoment. In deze week heeft de BKIJ een

afsluitende bestuurlijke conferentie georganiseerd om de resultaten van fase 1 met alle betrokken bestuurders van de samenwerkingspartners te delen. De bestuurders hebben de volgende afspraken gemaakt voor het vervolg:

- de strategieën aanvullen met ruimtelijke ontwikkelingen;
- doorgaan met het goede, zorgvuldige en enthousiaste proces;
- inzetten op een advies met breed draagvlak in de regio om in 2014 sterk te staan bij de uiteindelijke afwegingen over de Deltabeslissingen;
- de bestuurlijke kerngroep (BKIJ) zodanig omvormen dat deze op steun van de achterban kan rekenen en de samenstelling aansluit bij de breedte van de opgave.

Deze bestuurlijke afspraken zijn opgenomen in het Deltaprogramma 2012 en vormen het vertrekpunt voor de aanpak van fase 2, 3 en 4.

4.2 Beoogde resultaten fase 2

Fase 2 sluit, net als fase 1, af met een bestuurlijke conferentie. De BKIJ zal de samenwerkingspartners dan vragen om de volgende producten op hoofdlijnen te onderschrijven:

- de set van mogelijke strategieën, als input voor de besluitvorming op landelijk niveau;
- de contouren van het eindproduct in 2014 en de besluitvorming op weg daar naartoe;
- de hoofdlijnen van de aanpak voor fase 3.

Na de bestuurlijke conferentie stelt de BKIJ, uitgebreid met alle overige gedeputeerden en dijkgraven (de BKIJ XL), de resultaten van fase 2 en de inbreng in het nationale Deltaprogramma definitief vast.

Set mogelijke strategieën

De set mogelijke strategieën die aan het eind van fase 2 gereed is, zal het resultaat van samenwerken zijn. De samenwerkingspartners brengen hiermee het volledige speelveld in kaart; in deze fase valt nog niets af. Iedere partner draagt bij vanuit de eigen verantwoordelijkheid. Waar consensus haalbaar is, bereiken we dat. Waar tegenstellingen bestaan, houden we die zichtbaar.

Contouren eindproduct en besluitvormingstraject

In fase 2 buigen we ons over de vraag hoe we tot heldere besluiten kunnen komen over het eindproduct en het advies, rekening houdend met de verantwoordelijkheden van de samenwerkingspartners. Aan het eind van fase 2 hebben de samenwerkingspartners een gedeeld beeld van de besluitvormingsstappen op weg naar het advies in 2014. Ook zijn de contouren van het eindproduct duidelijk. Bovendien bestaat zicht op de besluiten die na 2015 voor het IJsselmeergebied van belang zijn.

Hoofdlijnen plan van aanpak fase 3

De aanpak in fase 3 en 4 hangt nauw samen met de contouren van het eindproduct en de route daar naartoe. Het plan van aanpak voor fase 3 stellen de samenwerkingspartners in april/mei van 2012 op. De hoofdlijnen van dit plan worden, net als in fase 2, in de bestuurlijke conferentie vastgelegd.

Adequate bestuurlijke samenwerking

In fase 2 krijgt de bestuurlijke samenwerking een nadere invulling. Op basis van de procesevaluatie en de bestuurlijke ronde in de zomer van 2011 wordt de samenstelling en werkwijze van de BKIJ aangepast. Dit resulteert in fase 2 in uitbreiding van de BKIJ met een bestuurder van de provincies en van de waterschappen. De BKIJ hanteert gezamenlijk gedeelde uitgangspunten en werkwijzen.

4.3 Activiteiten fase 2

Fase 1 heeft geleerd dat afspraken over sturing, rollen en planning voldoende ruimte voor creativiteit moeten bieden en flexibel genoeg moeten zijn om in te kunnen spelen op veranderingen en nieuwe inzichten in het eigen deelprogramma, het nationale Deltaprogramma en de andere deelprogramma's. Het ritme van het landelijk Deltaprogramma is sturend voor de planning van het bestuurlijk en maatschappelijk proces in het deelprogramma. Het Deltaprogramma 2013 (DP2013) wordt in september 2012 aan de Tweede Kamer aangeboden. Het Nationaal Bestuurlijk Overleg bespreekt eind juni 2012, onder voorzitterschap van de staatssecretaris, het bestuurlijk draagvlak voor het DP2013. Als voorbereiding daarop besluit de nationale Stuurgroep Deltaprogramma eind april 2012 over de landelijke set van mogelijke strategieën. Deze

jaarlijkse terugkerende stappen bepalen de agenda van de BKIJ, het moment waarop de bestuurlijke conferentie van het deelprogramma plaatsvindt en wanneer de set van mogelijke strategieën voor het IJsselmeergebied in concept gereed moet zijn. Ook de strategieën van generieke deelprogramma's zoals Zoetwater hebben brede maatschappelijke dimensies die ook breed bestuurlijk overleg vereisen. De BKIJ zet daarom in op gezamenlijke bestuurlijke bespreking van de strategieën, de maatschappelijke wenselijkheid en de consequenties. De BKIJ vraagt betrokken deelprogramma's daar vorm en inhoud aan te geven. De belangrijke momenten in de planning staan in een bestuurlijke agenda voor het Deltaprogramma IJsselmeergebied (zie bijlage).

Bestuurlijke samenwerking in de BKIJ

In fase 2 worden alle mogelijke strategieën meegenomen. Aangezien er geen bestuurlijke afweging plaatsvindt, blijft de BKIJ een bestuurlijke kerngroep. In volgende fasen kan, afhankelijk van de verantwoordelijkheidsverdeling, omvorming tot een regionale stuurgroep aan de orde zijn. De BKIJ wordt in fase 2 wel uitgebreid met een bestuurder van een provincie en een waterschap. Om te komen tot een breed gedragen advies worden de resultaten van fase 2 na de bestuurlijke conferentie vastgesteld in een speciale bijeenkomst van de BKIJ (de BKIJ XL), waar alle gedeputeerden en dijkgraven voor worden uitgenodigd.

De BKIJ ziet toe op een zorgvuldig en kwalitatief hoogwaardig proces en bijpassende producten. De uitspraken van de BKIJ hebben het karakter van een zwaarwegend advies van en aan de verschillende overheden. De BKIJ-leden dragen zorg voor het transparant meenemen van belangen. Zij weten wat er speelt in hun achterban en informeren en activeren hen als dat nodig is voor de borging van de kwaliteit van het proces en de producten. Het programma-bureau faciliteert hen bij het versterken van de communicatie en het managen van verwachtingen bij de achterban. De uitgangspunten en de werkwijze van de BKIJ worden in de aangepaste samenstelling opnieuw vastgesteld.

Bestuurlijke conferentie

De Bestuurlijke Kerngroep IJsselmeergebied organiseert medio februari 2012 een bestuurlijke conferentie om de resultaten van fase 2 te bespreken (zie 4.2). De BKIJ XL stelt de uitkomsten van de conferentie vervolgens vast en brengt deze in het nationale Deltaprogramma in.

Ter voorbereiding op de bestuurlijke conferentie stellen de samenwerkingspartners aan het eind van fase 2 een zogenaamd oogstdocument op. Dit document bundelt de volgende producten van fase 2:

- de set van mogelijke strategieën;
- de contouren van het eindproduct 2014 en de route daar naartoe;
- de verrijkte gebiedsverkenningen en eventuele tussenproducten van het ruimtelijk-economisch ontwikkelbeeld van provincies;
- de sociaaleconomische visie van de ROIJ.

De deelnemers van de bestuurlijke conferentie delen de verzamelde kennis en bespreken de relevantie voor de verschillende samenwerkingspartners en de samenhang met het nationale Deltaprogramma. De aandacht gaat vooral uit naar de set mogelijke strategieën. De BKIJ zal de deelnemers de volgende vragen voorleggen:

- Zitten de mogelijke strategieën goed in elkaar?
- Omvatten ze het hele speelveld?
- Is de samenhang met het landelijk Deltaprogramma goed vormgegeven?

Contouren van het eindproduct

In een reeks werksessies verkennen de samenwerkingspartners de mogelijke contouren van het gezamenlijke eindproduct en het besluitvormingstraject. Het resultaat wordt ingebracht in de bestuurlijke conferentie. Uitgangspunt is dat de route van de besluitvorming past binnen de planning van het Deltaprogramma en het dynamische zoekproces van het Deltaprogramma IJsselmeergebied.

In dit traject geven de partners ook aan hoe zij het eindproduct en het besluitvormingstraject laten doorwerken in hun eigen organisatie en in de plannen en besluiten na 2015.

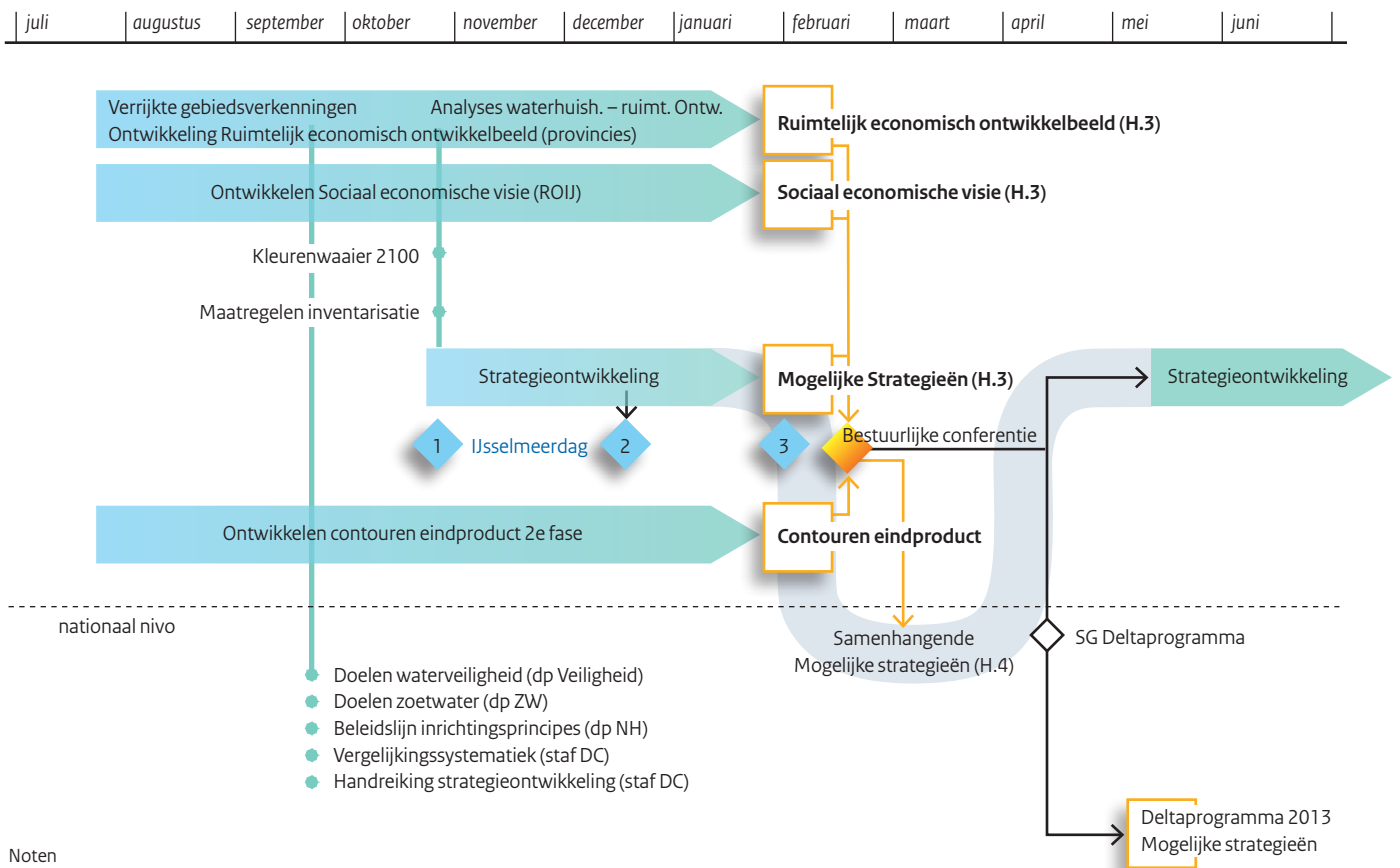
IJsselMeerdagen

In fase 2 organiseren we geen IJsselMeerweek. Wel vinden op ambtelijk niveau drie IJsselMeerdagen plaats om de tussenresultaten met elkaar delen, te verbinden en te aggregeren. Op die manier wordt ook duidelijk wat nog moet gebeuren om het beoogde (bestuurlijke) resultaat van fase 2 te realiseren.

De IJsselMeerdagen vinden plaats in de periode november–februari. De drie dagen staan achtereenvolgens in het teken van de beschikbare bouwstenen voor de strategieontwikkeling (zie 3.3), het concept van de mogelijke strategieën en de voorbereiding van de bestuurlijke conferentie.

Bijlage 1

Schema producten en proces fase 2

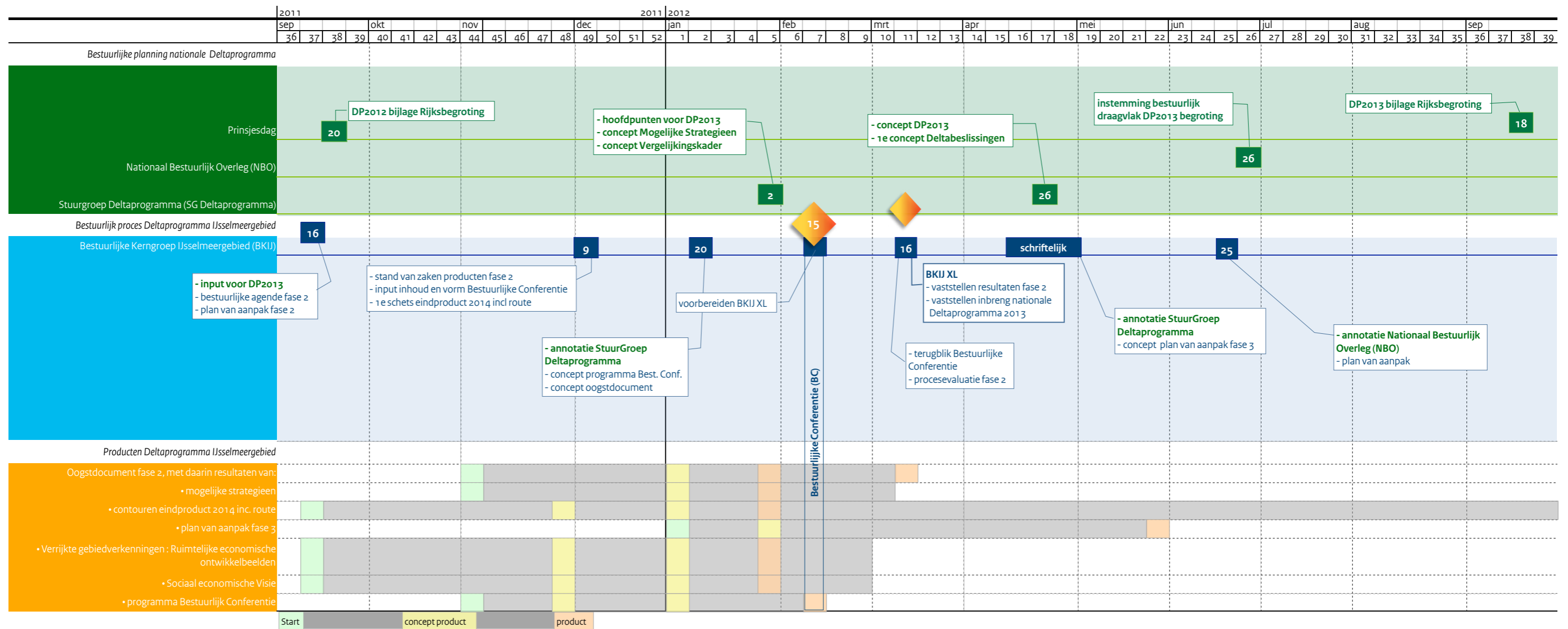

Noten

1. (H.X) verwijst naar het betreffende hoofdstuk in dit plan van aanpak
2. De continue interactie en relatie tussen de verschillende sporen is vanwege leesbaarheid niet geschematiseerd

Bijlage 2

Bestuurlijke planning DPIJ fase 2

hoogheemraadschap
Hollands
Noorderkwartier

Het Deltaprogramma is een nationaal programma. Rijksoverheid, provincies, gemeenten en waterschappen werken hierin samen met inbreng van de maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven. Het doel is om Nederland ook voor de volgende generaties te beschermen tegen hoogwater en te zorgen voor voldoende zoet water.

Dit is een uitgave van het **Deltaprogramma | IJsselmeergebied**
Postbus 600 | 8200 AP Lelystad
dpij@rws.nl
Kijk voor meer informatie op www.delta-programmaijselmeergebied.nl
en www.rijksoverheid.nl/deltaprogramma

september 2011